

RĪGĀ

2020. gada 21. maijā
Nr. 1-23/84_e

Finanšu ministrijai
Paziņošanai e-adresē

Informācijai:
Finanšu un kapitāla tirgus komisijai
paziņošanai e-adresē

Par likumprojektu "Grozījumi
Noziedzīgi iegūtu līdzekļu
legalizācijas un terorisma un
proliferācijas finansēšanas novēršanas
likumā" (VSS - 363)

Valsts sekretāru sanāsmē 2020. gada 7. maijā tika izsludināts likumprojekts "Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likumā" (VSS - 363) (turpmāk - Likumprojekts). Latvijas Finanšu nozares asociācija (turpmāk - Asociācija) pateicas Finanšu ministrijai par Likumprojekta izstrādi, regulējuma attiecībā uz kopīgajiem klientu izpētes rīkiem (*Shared KYC Utililities*) ietveršanu tajā, kā arī viennozīmīgi atbalsta Latvijas normatīvā regulējuma atbilstības nodrošināšanu kā Eiropas Savienības normatīvajiem aktiem, tā arī starptautisko organizāciju rekomendācijām. Vienlaikus, Asociācija vēlas vērst uzmanību uz atsevišķām problēmām paredzētā regulējuma nodrošināšanai praksē, un līdz ar to izsaka par Likumprojektu sekojošus iebildumus:

1. Likumprojektā paredzēts papildināt Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma (turpmāk - Likums) 9. pantu, nosakot, ka Likuma subjektiem jānodrošina, lai atbildīgie darbinieki līdzās noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas (turpmāk - NILLTPF) normatīvajiem aktiem pārzinātu arī personas datu aizsardzības prasības. Ne no Likumprojekta, ne Likumprojekta anotācijas **nav secināms, vai Likuma subjektiem noteikts pienākums nodrošināt vispārīgas to atbildīgo darbinieku zināšanas par personu datu aizsardzību vai specifiskas zināšanas par šo jomu NILLTPF novēršanas kontekstā.** Lūdzam ar minēto informāciju papildināt Likumprojekta anotāciju, kā arī, ja paredzēts pienākums nodrošināt specifiskas zināšanas par personu datu aizsardzību NILLTPF novēršanas kontekstā, papildināt ar pasākumiem, kurus, lai nodrošinātu vienveidīgu izpratni par abu jomu mijiedarbību, veiks uzraudzības un kontroles institūcijas. Tāpat, lai nodrošinātu 9. panta skaidrāku piemērošanu attiecībā uz visiem tiem darbiniekiem, kuriem atbilstoši amata pienākumiem jāpārzina NILLTPF riski un ar to novēršanu saistītie normatīvie akti, lūdzam precizēt līdz šim lietoto jēdzienu "atbildīgie subjekta darbinieki", aizstājot ar "likuma subjekta darbinieki, atbilstoši to amata pienākumiem".

2. Likuma 10.¹ pantā noteiktās prasības likuma subjekta augstākās vadības institūcijas loceklim un par Likuma prasību izpildi atbildīgajam darbiniekam un pretendenta atbilstības izvērtēšanas kārtību ar Likumprojektu paredzēts attiecināt arī uz likuma subjekta patieso labuma guvēju. Asociācija pilnībā atbalsta minēto grozījumu mērķi nodrošināt, ka kritiskajās

NILLTPF jomās kā likuma subjektu patiesie labuma guvēji, tā atbildīgās amatpersonas nav saistītas ar aizdomīgiem darījumiem vai pat noziedzīgo pasauli, taču saskata trūkumus piedāvātā regulējuma piemērošanā. Saprotams, ka vismaz attiecībā uz tām darbības jomām, kurās likuma subjekta darbība atkarīga no licences saņemšanas, pirms licences izsniegšanas iespējams izvērtēt likuma subjekta patiesā labuma guvēja atbilstību un nepieciešamības gadījumā lemt par licences neizsniegšanu. Vienlaikus **no regulējuma nav saprotams, kādas sekas iestāsies gadījumā, ja likuma subjekta patiesais labuma guvējs kļūs par neatbilstošu likuma subjekta darbības laikā** - vai minētajā gadījumā tiks prasīta piespiedu likuma subjekta atsavināšana, anulēta licence vai veiktas kādas citas darbības. Tāpat nav skaidras sekas, ja vairāku patieso labuma guvēju gadījumā izvirzītajiem kritērijiem neatbildīs tikai viens. Jāņem vērā arī, ka ne visiem Likuma subjektiem, ņemot vērā to formu vispār var būt patiesie labuma guvēji (ne visi likuma subjekti ir juridiskas personas vai juridiskie veidojumi), līdz ar to būtu nepieciešams precizēt regulējumu vai tā anotāciju arī attiecībā uz šiem gadījumiem.

Papildus, ņemot vērā, ka patiesais labuma guvējs saskaņā ar Likuma 1. panta 5. punktu ir fiziskā persona, kura ir juridiskās personas īpašnieks vai kura to kontrolē, Asociācija, lai izvairītos no riskiem, kas saistīti ar pamattiesību ierobežošanas pieļaujamību, aicina papildināt Likumprojekta anotāciju ar Satversmes 105. pantā noteikto tiesību uz īpašumu ierobežošanas pamatotības izvērtējumu. Jāņem vērā, ka likuma subjektu patieso labuma guvēju reputācijas vērtēšanas kritērijus noteiks Ministru kabineta noteikumi, tādējādi Likumprojekta pieņemšanas brīdī tie vēl nebūs zināmi un pēc būtības šajā brīdī nebūs iespējams precīzi pateikt, vai noteiktie ierobežojumi ir samērīgi. Tāpat izvērtējams vai kritēriju, lai ierobežotu personas tiesības uz īpašumu, noteikšana Ministru kabineta noteikumos **šajā gadījumā ir samērīgi un atbilstoši Satversmes 105. pantā noteiktajam, ka ierobežojumi nosakāmi ar likumu**. Asociācijas ieskatā minētie riski mazināmi Likumprojekta izstrādes gaitā, lai nākotnē izvairītos no regulējuma leģitimitātes apšaubīšanas un potenciālām tiesvedībām.

Līdzās nepieciešamajiem precizējumiem attiecībā uz Likuma subjektu patieso labuma guvēju atbilstības prasībām, **lūdzam Likumprojekta anotācijā atbilstoši skaidrot arī pamatojumu Likuma 10.¹ panta trešās daļas 1. punktā paredzētajai prasībai nodrošināt "likuma subjekta īpaši pilnvaroto personu, izvērtējuma sagatavošanai"**, papildus arī paskaidrojot, vai minētā persona var būt arī likuma subjekta darbinieks vai tai jābūt neatkarīgai trešajai personai - auditoram. Lūdzam arī precizēt, kā minētā norma nav attiecināmā uz Likuma subjektiem, ja Likuma subjekta personu atbilstību prasībām vērtē arī Finanšu un kapitāla tirgus komisija (turpmāk – FKTK).

3. Likumprojekta 8. pants paredz noteikt, ka likuma subjektam būtu jādokumentē un jāizvērtē katrs gadījums un nepieciešamība ziņot Finanšu izlūkošanas dienestam (turpmāk – FID), ja tas nespēj veikt klienta izpētes pasākumus. **Asociācija vērs uzmanību, ka minētais pasākums Likuma subjektiem rada ļoti būtisku un neproporcionālu administratīvo slogu**. Jāņem vērā, ka arī *Moneyval* savā pēcpārbaudes ziņojumā (32. punkts) nenorāda, ka minētais pasākums būtu obligāti dokumentējams, bet gan tikai rekomendē noteikt, ka Likuma subjektiem īpaši jāapsver ziņošanas nepieciešamība, gadījumos, kuros nav iespējams veikt klienta izpētes pasākumus. Ievērojot minēto, nespēja veikt klienta izpētes pasākumus varētu būt un praksē jau ir viena no pazīmēm, kurai iestājoties vērtējama nepieciešamība ziņot FID, taču attiecībā uz dokumentācijas apjomu un detalizācijas pakāpi veicināma iespējami saprātīga pieeja. Jāņem vērā, ka ne visi gadījumi, kuros netiek veikti klienta izpētes pasākumi ir saistīti pat ar iespējamu nepieciešamību ziņot FID, proti, ievērojot riskos balstīto pieeju atsevišķu klientu izpētes pasākumi nemaz netiek turpināti, jo jau sākotnēji noskaidrotā informācija neatbilst Likuma subjekta risku politikai. **Būtiski, lai regulējums nepasliktinātu līdzšinējo aizdomīgo darījumu ziņošanas kvalitāti, likuma subjektiem, piesardzības nolūkos izvēloties ziņot par teju visiem gadījumiem, kuros nav iespējams veikt klienta izpēti**. Papildus Asociācija ierosina papildināt minēto panta daļu arī ar atsauci uz uzraudzības

institūcijas normatīvajiem noteikumiem (ja attiecināms), ņemot vērā, ka vismaz kredītiestāžu un finanšu iestāžu gadījumā virkni būtisko klienta izpētes nosacījumu nosaka ne tikai likums, bet arī FKTK normatīvie noteikumi.

4. Likumprojekts paredz Likuma 11.¹ panta otrās daļas 4. punktu izteikt jaunā redakcijā, turpmāk paredzot līdzās klienta plānotajam un veiktajam darījumam kā risku ietekmējošo rādītāju vērtēt klienta plānoto noguldījumu. Asociācija vērš uzmanību, ka virkne Likuma subjektu plānoto noguldījumu apmēru līdz šim jau iekļāva klienta plānotajos un veiktajos darījumos, līdz ar to, Likumprojekta anotācijā būtu precizējams vai turpmāk paredzēts, ka minētie darījumi nošķirami atsevišķi. Ja jā, **Asociācija aicina precizēt jēdziena "noguldījumi" tvērumu, kas nozarē lietots ļoti plaši, tai skaitā arī attiecībā uz norēķinu kontā esošo naudu, kas veidojas kā starpība starp norēķiniem ar piegādātājiem un klientiem, nevis kā konkrēta naudas summa, kas tiek ieskaitīta kontā termiņnoguldījuma veikšanai.** Papildus Likumprojekta anotācijā lūdzam norādīt, ka minētais papildinājums attiecināms vienīgi uz tiem Likuma subjektiem, kuri šādus pakalpojumus piedāvā.

5. Plānotais grozījums Likuma 13. panta 1.¹ daļas 3. punktā papildinot juridiskā veidojuma identifikācijas nosacījumus ar pienākumu identificēt juridiskā veidojuma augstākās vadības locekļus būtu precizējams, ņemot vērā, ka augstākās vadības definīcija noteikta 1. panta 8.¹ punktā un nav attiecināma uz ikvienu juridisko veidojumu. **Asociācija Likumprojekta anotācijā aicina skaidrot minētā pienākuma izpildes nosacījumus situācijās, kurās juridiskajam veidojumam, atbilstoši tā valsts regulējumam, nav augstākās vadības, piemēram, kas būtu uzskatāms par augstāko vadību virknes trastu gadījumā.**

Papildus vēršam uzmanību, ka Likuma spēkā esošais 14. pants paredz personu apliecināmo dokumentu kopiju izgatavošanu tikai attiecībā uz juridisko personu identificēšanas procesu. Lai nodrošinātu adekvātu prasību izpildi, Likuma 14. panta otrā daļa paplašināma arī attiecībā uz juridiskajiem veidojumiem.

6. Likumprojekts paredz, ka Likuma subjekts ne tikai pievērš uzmanību klientam netipiski lieliem, sarežģītiem darījumiem, šķietami savstarpēji saistītiem darījumiem vai darījumiem, kuriem šķietami nav ekonomiska vai nepārprotami tiesiska mērķa, bet arī izpēta darījuma būtību un mērķi un nodrošina padziļinātu darījumu uzraudzību, lai pārlicinātos, vai darījumi nav uzskatāmi par aizdomīgiem visiem darījumiem, kas atbilst iepriekš minētajām pazīmēm. **Asociācija aicina precizēt minēto grozījumu Likuma 20. pantā, nosakot, ka minētās darbības Likuma subjekts veic ievērojot riskos balstīto pieeju, un izsvītrojot vārdu "visiem", ņemot vērā, ka pretējā gadījumā pastiprinātai uzraudzībai varētu tikt pakļauti arī acīmredzami saprotami darījumi,** kas vienkārši bijuši netipiski konkrētajam klientam, piemēram, netipiski liels pirkums pensionāram, kura darījumi parasti nepārsniedz 20 *euro* varētu būt arī ilgāku laiku ieplānots 100 *euro* pirkums. Papildus vēršam uzmanību uz nepieciešamību pārskatīt grozījumu tekstā (kā Likumprojekta 13., tā 15. pantā) lietoto jēdzienu "padziļināta darījumu uzraudzība", ņemot vērā, ka tas nav noteikts normatīvajos aktos, kā "padziļinātā klienta izpēte" vai "darījumu pastiprināta uzraudzība".

7. Ar grozījumiem Likuma 25. panta ceturtajā daļā tiktu noteikts, ka Likuma subjekts, uzturot darījuma attiecības ar politiski nozīmīgu personu vai politiski nozīmīgas personas ģimenes locekli, vai ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītu personu, īsteno padziļinātu klienta veikto darījumu uzraudzību, līdzšinējās klienta darījumu uzraudzības vietā. **Asociācija vērš uzmanību, ka visos 25. panta ceturtais daļas gadījumos saskaņā ar Likuma 22. panta otrās daļas 2. punktu Likuma subjekti jau veic padziļināto klientu izpēti,** kas Asociācijas ieskatā kopā ar klienta veikto darījumu uzraudzību jau nodrošina 20.panta (b) punkta (iii) apakšpunktā noteiktās prasības izpildi.

8. Likumprojekts paredz noteikt, ka kredītiestādei un finanšu iestādei, kas izmanto klienta izpētes rezultātu atzīšanu un pieņemšanu visos gadījumos nekavējoties jāiegūst no kredītiestādes un finanšu iestādes, pie kuras tā vērsusies, visus klienta izpētes un klienta izpētes datu pārbaudes rezultātus. Minētais grozījums Likumprojekta anotācijā pamatots ar FATF 22. rekomendāciju, kas attiecas uz nefinanšu sektora pienākumiem klientu izpētē. Arī *Moneyval* savā pēcpārbaudes ziņojumā (38. punkts) minēto prasību neattiecina uz finanšu sektoru, bet gan uz situācijām, kurās nefinanšu sektors izmanto finanšu institūciju veikto klientu izpētes rezultātu atzīšanu. Ņemot vērā minēto, kā arī to, ka nekavējoša klienta izpētes dokumentu iegūšana vairs pēc būtības nav izpētēs rezultāta atzīšana, kā ietvaros likuma subjekts paļaujas uz cita likuma subjekta iekšējas kontroles sistēmu un klientu izpēti, **aicinām minēto grozījumu Likuma 29. panta pirmās daļas 1. punktā neveikt.**

Papildus Asociācija izsaka sekojošus priekšlikumus Likumprojekta ietvertā regulējuma uzlabošanai:

1. Likuma 3. panta trīs prim daļā noteikts, ka, ja likuma subjektiem ir filiāles vai meitas uzņēmumi, kuros tiem ir kapitāla daļu vairākums, dalībvalstīs vai trešajās valstīs, kur minimālās prasības attiecībā uz NILLTPFN nav tik stingras kā Latvijas Republikas normatīvajos aktos noteiktās prasības, šo subjektu dalībvalstī vai trešajā valstī izveidotās filiāles un meitas uzņēmumi, kuros tiem ir kapitāla daļu vairākums, īsteno Latvijas Republikas normatīvajos aktos noteiktās prasības, ja tās nav pretrunā ar dalībvalstu vai trešo valstu normatīvajos aktos noteiktajām prasībām NILLTPFN jomā. Asociācija norāda, ka pilnībā piekrit, ka minētajos gadījumos īstenojamās Likumā noteiktās prasības, taču attiecībā uz uzraugošos institūciju prasību nodrošināšanu arī uzraudzības institūciju normatīvo noteikumu gadījumā saskata būtiskus praktiskos šķēršļus, ņemot vērā kā terminoloģijas, tā katras valsts attiecīgā sektora risku novērtējumu atšķirības. Ievērojot minēto, Asociācija aicina piemērot elastīgāku pieeju minētajos gadījumos un paredzēt obligātu tikai likuma līmeņa prasību īstenošanu, zemāka līmeņa normatīvo aktu neievērošanas gadījumā pastāvošos riskus mazinot citos veidos.

2. Likuma 8. panta pirmajā daļā noteikts, ka Likuma subjekti regulāri atbilstoši piemītošajiem riskiem, bet ne retāk kā reizi trijos gados veic NILLTPF risku novērtējuma pārskatīšanu un aktualizēšanu. Asociācijas ieskatā NILLTPF risku novērtējuma veikšana reizi trīs gados, ikvienā no Likuma subjektu jomām, kas kā tādas izvēlētas, ņemot vērā attiecīgo sektoru NILLTPF ievainojamību, ir mūsdienu dinamiskajai videi nepietiekami reti. Asociācija aicina minēto termiņu samazināt, nosakot, ka pārskatīšana un aktualizēšana veicama ne retāk kā reizi 18 mēnešos;

3. Grozījumi Likuma 37. panta otrās daļas 1. punktā paredz noteikt, ka likuma subjekts piecus gadus pēc darījuma attiecību izbeigšanas vai gadījuma rakstura darījuma veikšanas glabā jebkuras veiktās analīzes rezultātus par klientu, tā darījumiem un darījumu mērķiem. Asociācija vērš uzmanību, ka jēdziens “jebkura veiktā analīze” ir plaši interpretējams un pēc būtības var paredzēt arī tādu automatizēto monitoringu datu glabāšanu, kurus nemaz neatļauj glabāt datu avots. Ievērojot minēto, aicinām Likumprojekta 18. pantā svītrot vārdus “jebkuras”;

4. Likuma 38. panta ceturtajā daļā paredzēts noteikt, ka panta pirmajā daļā noteiktais aizliegums neattiecas uz kredītiestādēm, finanšu iestādēm, un virkni citu Likuma subjektu attiecībā uz savstarpējo informācijas apmaiņu gadījumos, kad darījumā iesaistītie likuma subjekti ir reģistrēti vai darbojas dalībvalstī vai trešajā valstī, kurā NILLTPF novēršanas jomā ir noteiktas tādas prasības, kas atbilst Eiropas Savienības tiesību aktos noteiktajām prasībām šajā jomā, un valsts šīs prasības īsteno. Asociācija aicina papildināt Likumprojekta anotāciju, paredzot, ka valsts nodrošina attiecīgo dalībvalstu un trešo valstu saraksta publiskošanu, ņemot vērā, ka atbilstība, jo īpaši trešo valstu gadījumā, nav objektīvi izvērtējama;

5. Regulējuma atbilstības nodrošināšanai personu datu aizsardzības prasībām, lūdzam 44.² panta otrās daļas 5. punktu papildināt ar otro teikumu sekojošā redakcijā: “Šāda klienta

piekrišana atbilst datu regulas prasībām par datu subjekta piekrišanu, un klientam tiek izskaidrotas šīs piekrišanas sekas.”;

6. Lai nodrošinātu saprotamu Likuma piemērošanu, Likumprojekta 22. pantā noteiktajos grozījumos Likuma 46. panta pirmās daļas 12. punktā aizstāt jēdzienu “neatbilstības riskus” ar nozarē lietoto jēdzienu “atbilstības riskus”;

7. Ņemot vērā Asociācijas biedru pieredzi, ar situācijām, kurās pārkāpumi ir notikuši vienā periodā, bet finanšu pārskati, ko izmanto par pamatu soda noteikšanai pavisam citā, lai ievērotu soda samērīgumu un proporcionalitāti pret nodarījumu – tai skaitā laikā, aicinām precizēt Likuma 78. panta trešās daļas 1. punktu, nosakot, ka Likuma subjektam uzliek soda naudu līdz 10 procentiem no tā gada apgrozījuma, kurā ir noticis pārkāpums;

8. Tāpat Asociācija, izprotot, ka minēto regulējumu paredz Eiropas Savienības tiesību akti, vienlaikus pauž nostāju, ka piedāvātais grozījums Likuma 78.panta 9.¹ daļā attiecībā uz iespēju nepublicēt lēmumu par sodu, ja tas var kaitēt finanšu sistēmas, tieši apdraud finanšu sistēmas stabilitāti, nepublicēšanas gadījumā radot vietu manipulācijām un pieņēmumiem.

9. Asociācija, lai novērstu situāciju, kurā atbilstoši šobrīd spēkā esošajai politiski nozīmīgo personu definīcijai un konkrētiem faktiskajiem apstākļiem, padziļinātām pārbaudēm ir pakļautas arī personas, kurām nav nekādu korupcijas risku, aicina precizēt politiski nozīmīgo personu definīciju. Proti, šobrīd minēto personu lokā tiek ietverti arī jebkuras politiskās partijas vadības struktūras (valdes) locekļi. Vienlaikus, Latvijā ir vairāki desmiti politisko partiju, no kurām lielākā daļa nepiedalās ne Saeimas, ne lielāko pašvaldību vēlēšanas vai arī, ja piedalās, tad parasti ar ļoti vājām sekmēm un pie lēmumu pieņemšanas nemaz netiek. Virknei šo partiju ir liels valdes locekļu skaits, pat desmit un vairāk. Katram valdes loceklim parasti ir arī radnieki, kas vēl vairāk palielina politiski nozīmīgo personu, ar tām saistīto personu skaitu un līdz ar to arī padziļināto izpēšu skaitu. Vienlaikus minēto personu atbilstība pēc būtības politiski nozīmīgas personas statusa - personas, kas eventuāli varētu tikt pakļautas korupcijas riskam, faktiski nav pamatojama. Ievērojot minēto, Asociācija aicina ieviest kādu papildus kritēriju – kuru politisko partiju valdes locekļus uzskatīt par politiski nozīmīgām personām, piemēram prasību attecināt uz tām politiskajām partijām, kas vēlēšanās sasniegušus rezultātus iekļūstot Saeimā vai kādā no pašvaldību domēm.

10. Ņemot vērā neskaidrības un juridisko personu neizpratni, kādu praksē rada Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra vestajos reģistros lietotais ieraksts gadījumos, kuros juridiskā persona izmantojot visus iespējamus noskaidrošanas līdzekļus secina, ka nav iespējams noskaidrot nevienu fizisko personu – patieso labuma guvēju Likuma 1. panta 5. punkta izpratnē – , kā izslēdzot šaubas, ka juridiskajai personai ir patiesais labuma guvējs, Asociācija aicina izvērtēt Uzņēmumu reģistrā lietotā ieraksta vārdisko izteiksmi. Proti, šobrīd reģistros iepriekš minētajos gadījumos tiek ierakstīts, ka “juridiskās personas patieso labuma guvēju noskaidrot nav iespējams”. Minētais ieraksts vedina domāt, ka nevienā gadījumā patiesais labuma guvējs netiek noskaidrots un tādejādi rada problēmas Likuma subjektiem piemērojot Likuma 18. panta septīto daļu. Ievērojot minēto, aicinām iepriekš minēto ierakstu aizstāt ar ierakstu “juridiskajai personai nav patiesā labuma guvēja definīcijas izpratnē”. Asociācija norāda, ka minētais precizējums pēc būtības neprasa arī grozījumus Likumā, vienīgi papildinājumu Likuma pārejas noteikumos, nosakot, ka Uzņēmumu reģistrs līdz noteiktam laikam, nepieņemot atsevišķu lēmumu, aizstāj līdz šim jau izdarītos ierakstus ar jauno formulējumu un turpmāk, attiecīgajos gadījumos reģistrē informāciju šādi.

Ar cieņu

valdes priekšsēdētāja

Sanita Bajāre

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR
DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU